

امکانات کشاورزی شهرستان طبس

خدا بخش ملکی زاده - دبیر جغرافیا

قسمت دوم

ملوفه خشک در هکتار است. با توجه به کمبود علوفه و فقر بیش از حد مراتع افزایش سطح زیر کشت و عملکرد آن در واحد سطح ضروری است.

مخصوصاً که طولانی بودن فصل رشد چنانچه آموزشهای لازم در زمینه مبارزه با آفات و ملفهای هرز، بذر اصلاح شده و از همه مهمتر برداشت به موقع هر چین داده شود. بجای شش چین که در حال حاضر معمول است می توان تا ۹ چین برداشت و عمر مفید و بهره دمی اقتصادی مزارع یونجه را مانند سایر شهرستانها از ۳ سال به ۷ سال افزایش داد.

زعفران:

هم اکنون در منطقه دیهوک طبس حدود ۲۰ هکتار زعفران کاری با عملکرد نسبتاً مناسب رایج است. و ضرورت کاشت این محصول نیز حداقل به سه دلیل احساس می گردد.

الف: با توجه به کم آبی منطقه، زعفران از گروه گیاهانی است که نیاز مختصری به آب دارد. بنابراین تشویق و ترویج کشت آن در منطقه بعنوان یک محصول فوق استراتژیک کاملاً قرین توجه است. ب: کاربرد و تشویق کشاورزان منطقه برای کشت محصول زعفران می تواند گذشته از افزایش درآمد در سطح روستاهای محروم این منطقه ایجاد کار نماید.

ج: ضرورت دیگر اختصاصی کردن این محصول در منطقه دیهوک و از بین بردن موانع موجود است. زیرا بر اساس آمار به دست آمده میزان تولید گندم در واحد هکتار در این بخش به یک

جو:

سطح زیر کشت جو در طبس ۲۵۰۰ هکتار با عملکرد هکتاری نزدیک به ۲ تن بوده است که در صورت استفاده از بذر اصلاح شده و سایر موارد به زراعی امکان افزایش عملکرد وجود دارد.

پنبه:

سطح زیر کشت پنبه در سال زراعی گذشته ۱۹۴/۵ هکتار بوده که با توجه به تأخیری که در سال جاری در توزیع بذر جالیز صورت گرفته سطح زیر کشت به ۲۰۰ هکتار افزایش یافت. متوسط عملکرد ۲ تن در هکتار بوده است. که نسبت به سایر شهرستانها عملکردی نسبتاً رضایت بخش دارد. البته با توجه به شرایط اقلیمی و موقعیت جغرافیایی عملکرد مطلوب تا ۴ تن است که برای رسیدن به این مهم اولین قدم کاشت به موقع است.

جالیز:

کوتاه بودن فصل سرما و مساعد بودن شرایط آب و هوایی باعث شده که محصولات جالیزی به صورت پیش رس تولید و به سایر شهرستانها صادر شود که البته جهت افزایش درآمد کشاورزان گاهی ضروری بنظر می رسد لیکن بدلایلی که شرح آن گذشت^۱ باید به طریق ممکن و لازم از گسترش آن پیشگیری بعمل آید.

یونجه:

سطح زیر کشت این محصول ۲۰۰ هکتار با حدود ۹ تن عملکرد

زیره

زیره در طبعی بدو صورت بدست می‌آید :

۱- زیره سبز

۲- زیره سیاه

سطح زیر کشت زیره ۴۰ هکتار گزارش و تا بحال در بخش دستگردان منحصر می‌شده در مورد این محصول تحقیق بسیار آزمایشی در سطح شهرستان سورت نگرفته و کاشت آن به صورت دیم انجام می‌گیرد ، گویا اداره کشاورزی در نظر دارد در سالهای آینده با اعداد مزارع آزمایشی ، تاریخ مناسب و دقیق کاشت ، بذر مرغوب و نیاز آبی این محصول آزمایشاتی انجام دهد که در صورت عملکرد قابل توجه در مورد کاشت آن کار ترویج عمومی صورت خواهد گرفت .

سبزی

عکس شماره (۱) : نمونه‌ای از درختان به بار نرسیده مضافتی

خسروآباد ، کریت) و از طرف شمال (روستاهای جمر ، احمدیه ، ترغلیان ، حوخواه) همچنین دهات شرق طبعی (فشاء ، هرومک و از میخان) و در درجه دوم اهمیت دهات غرب طبعی (مانند دشتنران ، الله‌آباد ، همت‌آباد و محمدآباد) خواهد توانست به جای درختان فعلی و کیفیت محصول نامرغوب باغات نخلستانهای اصلاح شده داشته باشیم تنها مسئله‌ای که در اینجا نیاز به خاطر نشان کردن آن احساس می‌گردد گرانی قیمت این پاجوشها و دیر محصول دادن آنانست که در صورت برطرف شدن مشکل اول می‌توان کشاورزان را به خرید آن تشویق کرد .

سطح زیر کشت سبزیجات ۳۵۰ هکتار بوده که قسمت اعظم آن در حومه شهر کشت و کار شده و تقریباً " منتهای مصرف کم داخلی بقیه به مرکز استان صادر میشود و این فعالیت نیز از گروه فعالیتهایی است که با سود آبی خود در چند سال اخیر سدی در برابر کشت و کار گندم بوده است .

محصولات سرد درختی

خرما

استعداد کشاورزی هر منطقه و سازگاری محصولات کشاورزی مهم از زراعی و باغی از روی گیاهان بومی هر منطقه قابل تشخیص است . با نگاهی به نخلستانها و نحوه به اصطلاح مراقبت از آنها که تقریباً " صفر است ، و در عین حال از بازدهی و سرسبزی قابل توجهی نسبت به مراقبت‌های اعمال شده برخوردار است . نمایانگر سازگاری این نبات گرمسیری به آب و هوای طبعی و حومه مربوط است . سطح زیر کشت خرما ۶۰۰ هکتار و حدود ۶۰۰ تن عملکرد سالانه آن برآورد می‌شود . محصول آن با توجه به نامرغوب بودن از ارزش چندانی برخوردار نیست و بیشتر به مصرف خوراک دام میرسد .

در اینجا نکته امیدوارکننده اینست که با کوششهای بعمل آمده در دوسه سال اخیر نسبت به معرفی گونه‌های اصلاح شده خرما و وارد کردن پاجوش مرغوب امید می‌رود در ۱۰ سال آینده " کلا " واریته خرمای بم جانشین خرمای طبعی شود . با توجه به آب و هوای طبعی درخت خرما از نوع پاد شده در روستاهای جنوب مانند (دهبشک ،

پسته

در شرایطی که عوامل محدود کننده کشاورزی (خشکی هوا و بدی کیفیت آب) در منطقه حاکمیت چشمگیری دارد و از طرفی پسته از محدود گیاهسانی است که سازگاری بیش از حد با این دو عامل محدود کننده داشته نظر کارشناسان و کشاورزان موفق آن در این زمینه اینست که در صورت تشویق ، راهنمایی و توسعه باغداری پسته در منطقه به دلایل زیر اتمام درختان دیگرافتصادی تر است .

الف : بطور کلی طبعی کم آب است .

ب : اغلب آبهای منطقه شور است .

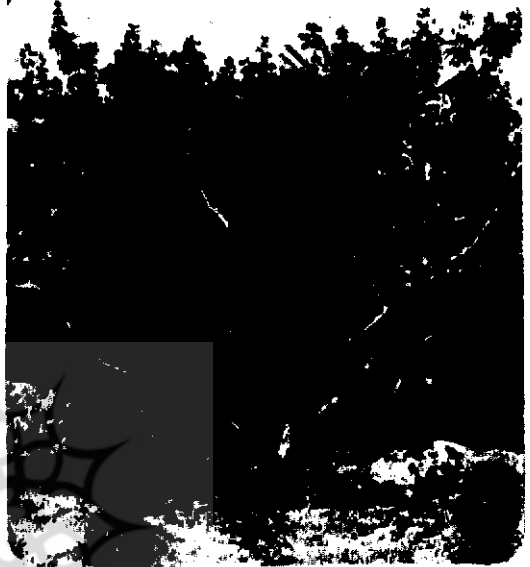
ج : اختلاف درجه حرارت به دلیل کمی نم نسبی زیاد و گاهی در نقاط گرم دما تا ۲۰- تنزل دارد .

می‌توان اقتصاد کشاورزی منطقه را با کشت این محصول دگرگون ساخت . در اینجا اضافه می‌کنم که پسته یکی از اقلام صادراتی کشور

است و با توسعه سطح زیر کشت و نهایتاً سطح تولید آن در منطقه طیس می‌توان رقم قابل توجهی به صادرات غیر نفتی کشور افزود.

عکس شماره (۳): آفت درختان مرکبات را نشان می‌دهد.

عکس شماره (۲): درخت پسته

سایر موارد:

سایر محصولات که در حال حاضر در سطوح کوچک کشت و کار می‌شوند یا به علت عدم تطابق کامل یا عدم بازار مصرف و یا علت دیگر فعلاً "موقعیت کشت گسترده‌ای ندارند:

- جهت افزایش تولید انواع محصولات کشاورزی در منطقه چه باید کرد؟

الف: لازم است سطح زیر کشت افزایش یابد.

ب: راندمان تولید در واحد سطح افزایش یابد.

ج: کشت منطقه تخصصی شود.

جهت افزایش سطح زیر کشت لازم است:

۱- منابع جدید آب جستجو گردد.

۲- گیاهانی که نیاز آبی کمتری دارند و در همین حال باردهی

آنان در حد مطلوبست جایگزین سایر نباتات گردند.

حال بشرح موارد ذکر شده فوق بپردازیم:

۱- منابع جدید آب جستجو گردد

حفر چاه (عمیق و نیمه عمیق) و قنات به دلایلی که قبلاً

بیان گردید (ضلعی بودن بیلان آب، فروکش کردن سطح سفره‌های

زیرزمینی) نه تنها منطقی نیست بلکه در دراز مدت اقتصادی نیز

نخواهد بود. چرا که به فرض بالا آوردن آب از اعماق مثلاً ۲۵۰

متری با تکنولوژی موجود آنچنان هزینه‌ای خواهد داشت که در مورد

مرکبات:

با توجه به نیازمندیهای اینگونه گیاه (سه‌ماه‌گرما، تابش آفتاب که شامل شدت و مدت تابش می‌شود) در احداث باغات مرکبات در طیس باید با احتیاط‌گام برداشت. البته کشت مخلوط مرکبات با درخت خرما سازگاری بیشتری دارد. در حال حاضر کشت درختان پرتقال، لیمو، نارنگی، نارنج، سلطان، بالنگ در شهر طیس که از آب‌و‌زمین شیرینی برخوردار است و همچنین در دهاتی نظیر ازمیفان و مخصوصاً نای بند مرسوم است. اما در سالهای اخیر به دلیل وجود بکنوع آفت بنام تب درختان پرتقال خسارت زیادی به باغداران و کشتکاران این محصول وارد کرده است. این آفت که از ۱۵ الی ۲۰ مهرماه شروع می‌شود و در مدت کوتاهی برگهای سبز درختان یک‌مرتبه خشک‌شده و پرتقالها پس از دو روز می‌ریزند متأسفانه تشخیص داده نشده و چاره‌حوشی برای پیشگیری از آن به عنوان یک ضرورت مطرح است.

اکثر محصولات درآمد حاصله جبران هزینه تولید را نخواهد کرد .
در این مورد تنها راه حل عملی و سریع کنترل سیلابهای فصلی حاصل
از بارندگیها به چند منظور ضروری است .

الف : تغذیه سفره های آب زیرزمینی به منظور افزایش بدهی
چاه ها و قنوات و بالا بردن عمر مفید آنان .

ب : ذخیره هرزآنها در پشت بندهای خاکی و بتونی و استفاده
مستقیم از آنها در مواقع مورد لزوم .

ج : بالا بردن راندمان تولید مرتع ، تا اینکه دام در محل
مخصوص خود یعنی مرتع تغذیه شود . اثر مثبت این مسئله اینست
که از آبی که جهت کشت گیاهان علوفه ای استفاده می شود پیشگیری
کرده ، به جای آن به مصرف گیاهان استراتژی و مورد نظر برسد .

۲- جایگزین کردن گیاهان و محصولات زراعی و باغی با آب کمتری نیازمندند :

اگرچه تولید محصولات استراتژیک جای خود داشته و از اهمیت
ویژه ای برخوردار است و باید در جهت افزایش سطح زیر کشت و
تولید اینگونه محصولات همت گماشت . ولی از طرف دیگر لازم است
که امکانات منطقه ای طبعی به گونه ای به مصرف برسد که ضمن حداکثر
تولید در واحد سطح در مصرف آب صرفه جویی شده و از طرفی عواید
حاصل از فروش تولیدات کشاورزی بکسر روستایی مخارج خانواده
معمولا " پرجمعیت او را ولو در حداقل تأمین نماید . مثلا " یک هکتار
زراعت گندم چنانچه یک تن تولید داشته باشد و به قیمت روز فروخته
شود پول حاصله جبران مبلغی که بابت کاشت و برداشت پرداخت
شده است را نخواهد کرد و درآمد زارع به گاه حاصل از آن محدود
خواهد شد . حال آنکه یک هکتار زعفران کاری حتی اگر ۳ کیلو زعفران
تولید کند و هزینه برداشت آن حتی نصف تولید منظور شود اصلا "
قابل قیاس با گندم نخواهد بود مضافاً که این محصول نیز صادراتی
بوده و نیاز آبی آن نسبتاً ناچیز است . و اشتغال زائی آن در
روستاها شایان توجه می باشد .

ب : افزایش تولید در واحد سطح :

نپاده های کشاورزی از قبیل ، آب ، زمین ، کود ، بذر و سم هر
یک به نحوی در تولید نهایی هر محصول سهم دارند و چنانچه این
نپاده ها در حد مطلوب ارائه شوند تولید نیز در واحد سطح مطلوب
خواهد بود و در این راستا باید :

۱- بهترین نوع بذر جهت منطقه شناسایی و معرفی گردد که
با استفاده از بنیاد اصلاح شده و سازگار نهایتاً تولید به نحو چشمگیری
افزایش خواهد یافت .

۲- مبارزه جدی با علفهای هرز ؛ امروزه ثابت شده است که
خسارت علفهای هرز تا ۴۰٪ محصول می رسد استفاده از سموم
علفکش تا کنون در منطقه طبعی رایج نبوده و به این خاطر علفهای

هرز خسارتشان چند برابر آفات امراض بوده و باعث کاهش عملکرد
می شود .

۳- استفاده از سموم ضد عفونی و بذر و سموم دفع آفات نباتی .

۴- کاشت به موقع محصولات کشاورزی .

۵- استفاده از ماشین آلات مختلف در زمینه کاشت ، داشت و
برداشت ؛ برای اینکار باید ماشین آلات به حد کافی در اختیار باشد
در حالیکه ماشین آلات موجود کافی نیست و بخش وسیعی از مزارع
به طریق سنتی و با گاواهن شخم می خورد اهمیت آموزشهای ترویجی
در زمینه نحوه کار و استفاده از ماشین آلات روشن می شود ناگفته
نماند که به علت کوچک بودن قطعات زمین راندمان کار با ماشین -
آلات به مقدار قابل توجهی کاهش می یابد .

ج : تخصصی کردن مناطق کشت :

تشخیص اینکه چه محصول و یا محصولاتی در منطقه از عملکرد
و راندمان تولید سطح بالاتری برخوردار است باید مد نظر بوده و
باشد به دلیل اینکه در قسمتهای قبل توضیح داده شد از ذکر مجدد
آن خودداری می شود . ولی پیاء کردن این طرح و همچنین به عنوان
آخرین نقطه نظر ، تحقیق و ترویج کاشت محصولاتی که با آبیاری
فطره ای تغذیه می شوند خواهد توانست در حد خود راهگشای مختصری
برای کشاورزان منطقه باشد . امید است با توفیقات باری تعالی در
آینده نزدیک شاهد پیشرفتها و پیروزیهای قابل توجه در همه ابعاد بخصوص
در امر خودکفایی کشاورزی در سطح کشوری اسلامی عزیزمان باشیم . انشاء ...

پادداشتها
۱- بدلیل موانعی که در مسیر محصول گندم بعنوان یک محصول
استراتژی ایجاد می کند .

۲- نظرات آقای غلامرضا زمانی بعنوان ساعدار و پسته کار
نمونه استان خراسان در سال ۶۶ که بسیار سودمند بوده و قابل
تقدیر است .

منابع

۱- رساله تحقیقی بررسی مشاغل در شهر طبعی گلشن
تهیه و تنظیم خدا بخش ملکی زاده سال تحصیلی ۵۶ - ۵۵ .

۲- جزوه تعیین وضعیت موجود کشاورزی در سال ۶۴ جلد اول
اداره کل کشاورزی خراسان . تهیه و تنظیم دفتر برنامه ریزی کشاورزی
خراسان .

۳- نظرات مسئول ترویج کشاورزی منطقه طبعی .

۴- گزارش جهاد سازندگی ؛ واحد تحقیقات و مطالعات جهاد
طبعی .

۵- نظرات کشاورز و باغدار موقی خراسان در سال ۶۶ .

۶- مآخذ جداول مربوط به بارندگی و دما ؛ اداره هواشناسی
استان خراسان .

۷- اطلس جغرافیای کشوری .